

Pripovedi

ŽELJA PO SVOBODI

Zvezdana Bercko

Iztok Tomazin v svoji novi knjigi prinaša tihotapske in druge mejaške zgodbe od Karavank do Himalaje

Priznam, da me je kar malo zvalo, ko je Iztok Tomazin začel omenjati tihotapstvo. Pa saj smo to počeli vsi, ki smo v 70. in 80. letih živeli v državi, v kateri je bilo sicer dovolj izbire sadnih jogurtov, ni pa bilo marsičesa drugega, po kar je bilo treba iti preko meje. Ampak našemu početju smo rekli švercanje in to je bila običajna strategija preživetja. Res pa je skrivanje robe pod zadnjimi sedeži avtomobila na starem šentiljskem mejnem prehodu nekaj drugega kot tovoriti jo na hrbtnu v temi in slabem vremenu čez najvišje vrhove Karavank, v časih, ko si lahko tam skoraj na vsakem koraku srečal jugoslovanske graničarje, ki so velikokrat prej streljali kot karkoli spraševali.

Iztok Tomazin, zdravnik, **alpinist**, reševalec in pisatelj, je svoji zadnji knjigi dal podnaslov Tihotapske in druge mejaške zgodbe, a to so v prvi vrsti pripovedi o mejah. Takšnih in drugačnih. Državnih, ozemeljskih, geografskih, pa tudi mejah v glavah - tudi teh je več vrst - in njihovem preseganju. Čeprav je pri tem prav Tomazin, kot v spremni besedi piše Tomo Virk, svojevrsten paradoks. "Človek, ki očitno ne pozna meja, saj mu je njihovo preseganje življenjski cilj. Obenem pa človek, ki natanko ve, kje je meja, kje so meje. Če tega ne bi vedel, jih ob vseh nevarnostih, s katerimi se je pri svojih mnogih tako imenovanih adrenalinskih dejavnostih soočal in se še sooča, bržkone ne bi prav dolgo presegal."

V knjigi najprej zajame nekatere pretežno tragične zgodbe tihotapcev preko Karavank iz časov pred njegovimi, nato pa opisuje svoje gorniške, **alpinistične** in zmajarske podvige v domačih in tujih gorah, vključno s Himalajo. V vsakem je bilo tudi nekaj tihotapskega, nekaj preseganja meja. Tomazin pač vedno sledi želji po svobodi: svobodi gibanja, prostosti duha, osvobajanju od težnosti. Knjiga, bogato opremljena s slikovnim gradivom in tiskana na razkošnem papirju (katerega slaba stran pa je, da se ob branju pri luči neprijetno blešči), se bo gotovo uvrstila med **alpinistično** klasiko.

Iztok Tomazin: Na meji

Zaseda

"Staanii!!!" Se je razleglo napeto, ukazujoče kričanje in preglasilo hrumenje zimskega viharja. Pehajoč se v globokem snegu sva vsa zadihana obstala kot prikovana. Nekaj metrov pred nama so se iz beline dvignile tri zasnežene sivozelene postave, z brzostrelkami, uperjenimi naravnost v naju.

Kot da naju danes ne bi že oplazil ledeni dih smrti.

V polmraku zgodnjega januarskega jutra leta 1980 sva kljub snežnemu viharju hitela uresničevati večletno gorniško željo. Bila je prva priložnost težko pričakovanega začetka zime in trenirala sva za himalajsko odpravo v južno steno osemtisočaka Lotseja, zato se nisva ozirala na slabo vreme in novozapadli sneg. Na neki čuden način sva bila obupnih razmer celo vesela, poleg zanimivega doživetja so obetale približek himalajskih pogojev. Cilju, prvemu zimskemu prečanju celotnega grebena Košute, sva namenila vsaj dva dni, pripravljena sva bila tudi na bivakiranje. Mene, še ne dvajsetletnega zasvojenca z gorami, je pravi himalajski krst še čakal, Borut* pa je bil v Himalaji že dvakrat – na odpravi na Gašerbrum 1 v Karakorumu in na odpravi na Everest pred letom dni. Kljub mladosti sva bila uigrana naveza, skupaj sva opravila mnoge zahtevne vzpone v domačih, evropskih in severnoameriških gorah.

Od trenutka, ko sva zapustila avto in cesto, sva se preselila v drug svet – zasnežen, neprijazen, grozeč in nevaren, a hkrati zelo vabljiv. Vse bolj sva se ugrezala v novozapadli sneg, sprva do kolen, nato do pasu in čez. Doline je zakrivala megla, nebo so prepredali gosti sivi oblaki. V tišino se je zajedalo le najino sopenje, redke besede in vse močnejše zavijanje vetra. Snežena strmina je kmalu prešla v grapo s poledenimi skalnimi stopnjami, kjer sva začela svojevrsten ples na konicah derez in cepinov, skupaj z razigranimi na gosto padajočimi snežinkami, ki so jih vrtinčili sunki močnega vetra. Kljub pravšnji meri napore, napetosti in neomajni volji sva se le zelo počasi približevala grebenu, ki sva ga nameravala prečiti. Vedela sva, da naju na grebenski rezi čaka dolga hoja z občasnimi plezanjem, vsaj dva mrzla in naporena dneva, hkrati pa si bova tam lahko začasno oddahnila od groznje z novozapadlim snegom naphanih snežnih vesin.

Pravzaprav ni bilo čisto nepričakovano, saj je bilo očitno, da je v debelo zasneženih gorah velika nevarnost plazov. A doživel sem jo kot popolno presenečenje, saj je bilo prvič. Bolj začutil kot zaslísal sem srhljiv, votel pok nekje iz središča prostora in vsenaokrog, kot bi sunkovito zavzdihnil velikan. V prepletu groze in čudenja sem zagledal, kako se je snežna strmina tik nad mano v hipu debelo preklala, premaknila in se z neverjetnim pospeškom zgrnila nadme. Ob hkratnem zlovesčem svistenju me je težka gmota snega v hipu mehko in čvrsto objela, kot objame voda utopljenca, ter me potisnila v globino. Preplavila sta me skrajni strah in vsezajemajoča zavest možnega konca. Plaz! Sprožil sem plaz, ki me odnaša v prepada!

Edini preostali spomin na usodne trenutke, ki so sledili, je, da sem kot ponorel mahal in brcal, da so mi roke opletale kot dva propeleerja, hitro in močno kot nikoli prej v življenju. Da sem plaval, grabil in praskal, plaval, mahal s cepinom in požiral sneg, hlastal za zrakom in plaval z eno samo, obupno željo ustaviti se na poti v

prepada. V silovitem naporu borbe za preživetje sta se mi aktivirala neslutena moč in hitrost, ki sta v običajnih življenjskih situacijah nedosegljivi.

Hlastajoč za zrakom, z nabijajočim srcem v ušesih, prižet na golo ledeno strmino, sem prišel k sebi kakih trideset metrov nižje od mesta, kjer se je utrgal plaz. Nekje v višini zavetja, kjer me je čakal Borut. Trdno sem se oklepal v sren zapičenega cepina in drhtel v izzvenevajoči agoniji skrajno napornega, vsega nekaj sekund trajajočega boja za življenje. Zavest, zožena v fokusu silovite borbe za preživetje, se je odprla in začel sem zaznavati okolico. Še vedno je snežilo, bril je veter in nosil zavese megle in snežink. O debeli snežni odeji, skozi katero sva rila navzgor, pa ni bilo več niti sledu. Vse ogromne-gmote snega so zgrmele v globino v plaz, ki sem ga sprožil. Grapa, po kateri sva se vzpenjala, se je popolnoma spremenila. V njenem strmem koritu je ostal le stari, poledeneli sneg. V meglo prepada izginjajoči sivobeli trak se je zamolcklo lesketal.

Toda še preden sem se lahko predal prvinskemu veselju nad preživetjem, sem z grozo ugotovil, da Boruta ni nikjer! To ne more biti res, sem se sprva prepričeval, bil je vendar v zavetju pod previsom, na samem robu zasnežene grape, mnogo bolj na varnem, kot sem bil jaz, preden se je utrgal plaz. Gledal sem pod previs, kot bi s prosečim pogledom lahko ustvaril, da se bo spet pojavil tam, kjer je bil, kjer bi moral biti. V odgovor so se mi režale le prazne, v meglo izginjajoče gole ledene strmine in skalovje nad njimi. Tudi tam, kjer me je čakal, kjer sem ga zadnjič videl.

"Borut ..., Borut ..., " sem klical na ves glas.

Odmevi so brez odgovora pojemale v srhljivo tišino, ki sta jo kalila le razbijanje srca in zavijanje vetra. S pogledom sem prebadal globino, zadnji strmi skok, čez katerega sva priplezala do usodnega snežišča, in še nižje, kjer je navpični, v megli izginjajoči rob zakrival spodnji del stene. Žleb je bil kot oglodana kost, plaz je postrgal in odnesel vse, kar ni bilo primrzjeno. Razen mene, neverjetno. Mene, ki sem bil v središču dogajanja.

Kot v sladkih sanjah sva sestopila po preostali strmini do vznožja severozahodnega ostenja Velikega vrha. Snežni metež, vsiljivi mraz in megla kot da so nehali obstajati. Preprosto sva se veselila preživetja. In zavest življenja je postala tako polna, močna, vseobsegajoča, da so se skrbi, obveznosti, razočaranja, neizpolnjene želje in vse druge sence raztopile v preprosti zavesti, da sva. Še vedno. Da se nama danes ne more zgoditi nič več hudega. Prišla sva že na ravnino, v gozd in do ljubelske ceste je bilo le še nekaj minut gazenja in pehanja skozi zameteno goščavo.

"Staanii!!!" Se je nenadoma razleglo napeto, ukazujoče kričanje in preglasilo hrumenje zimskega viharja.

Brezmejno presenečena sva vsa zadihana obstala kot prikovana. Nekaj metrov pred nama so se iz beline snežnega zameta dvignile tri zasnežene sivozelene postave, z brzostrelkami, uperjenimi naravnost v naju. Še nikoli nisem doživel, da bi kdo z nabitim, na strel pripravljenim orožjem meril vame. Tri brzostrelke, tri grozeče cevi, trije prsti na petelinih in njihovi očitno skrajno napeti lastniki. Hkrati z njimi se je iz gmote snega, kjer so očitno ždeli in naju čakali, pognal tudi velik črn nemški ovčar in besno lajal.

Avtor knjige

Iztok Tomazin (rojen 1960.) je zdravnik, gorski in letalski reševalec, alpinist, himalajec, letalec, pisatelj, publicist in predavatelj. Ob več sto strokovnih in izeposlovnih člankih je napisal osem knjig.

Založba: **Planinska zveza Slovenije**

Leto izida: **2021**

Vezava: **mehka**

Število strani: **232**

Cena: **27,90 evra**